

Femida.ua

№3/2020

**ПОВЕРНЕННЯ
ТУРИСТІВ
СПЕЦРЕЙСАМИ –
ОБОВ'ЯЗОК
ДЕРЖАВИ ЧИ
ТУРОПЕРАТОРА?**

**РОЗМЕЖУВАННЯ
ДОГОВОРІВ
ФАКТОРИНГУ ТА
ВІДСТУПЛЕННЯ
ПРАВ ВИМОГИ**

ВІКТОР ЛЕЩИНСЬКИЙ:

**„ СЛУШНО БУЛО Б ЗРОБИТИ ВИДАЧУ
ДОЗВІЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ ПЛАТНОЮ
ПОСЛУГОЮ – ВАРТІСТЮ ХАБАРІВ, ЯКІ
ЗА НЕЇ ВІДДАЮТЬ. ”**

ДОСВІД, ЯКОМУ МОЖНА ДОВІРЯТИ

СУПРОВОДЖЕННЯ
ВИКОНАННЯ
СУДОВИХ РІШЕНЬ

СУПРОВОДЖЕННЯ
ІНВЕСТИЦІЙНИХ
ПРОЕКТІВ

АДВОКАТСЬКА
ПРАКТИКА

СУПРОВОДЖЕННЯ
УГОД З
НЕРУХОМІСТЮ

ПОДАТКОВЕ ТА
ФІНАНСОВЕ ПРАВО

www.femida-zakon.com.ua

(044) 568-00-77

(044) 360-61-71

femida_legal_association

femida legal association

СЛОВО РЕДАКТОРА

Займатися бізнесом – завжди ризиковано, така особливість ведення власної справи навіть прописана у законодавстві. Перемоги і поразки, злети і падіння, ідеї та досвід... Здавалося б, українським підприємцям, загартованим нестабільністю та неадекватністю нашого законодавства, складністю стосунків із податківцями, правоохоронцями та судовою системою, – вже нічого боятися. Але розпочалася пандемія коронавірусу, від якої вже суттєво постраждали всі країни світу, незалежно від рівня ВВП, державного устрою і комфортності бізнес-клімату. І ці втрати, на жаль, ще не остаточні. Кожна з країн шукає способи уникнути економічного колапсу, зберігши при цьому як життя власних громадян, так і можливості для роботи підприємців. В Україні влада також активно наголошує, що дбає про підтримку малого і середнього бізнесу,

внесено низку змін у закони, спрямовані на забезпечення соціальних та економічних гарантій в зв'язку з розповсюдженням коронавірусної хвороби. Втім, розпіарені новації на практиці виявляються складними у реалізації: і «кредитні канікули» не дуже допомагають, і звільнення від орендної плати не так просто здійснити, і навіть форс-мажорність карантину в кожному конкретному випадку ще треба довести. У пошуках оптимістичного настрою закономірно згадується, що криза – не трагедія, а нові можливості для розвитку. Кожен підприємець в умовах антивірусної боротьби має шанси стати талановитим антикризовим менеджером власного бізнесу та достойно пережити чергову епоху змін.

*З повагою,
головний редактор
Олена Ходос*

ЗМІСТ

ІНТЕРВ'Ю

ВІКТОР ЛЕЩИНСЬКИЙ: «СЛУШНО БУЛО Б ЗРОБИТИ ВИДАЧУ ДОЗВІЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ ПЛАТНОЮ ПОСЛУГОЮ – ВАРТІСТЮ ХАБАРІВ, ЯКІ ЗА НЕЇ ВІДДАЮТЬ»

ВИКОНАВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ

ЯК КОРОНАВІРУС ДОПОМОЖЕ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ

ТУРИЗМ

ПОВЕРНЕННЯ ТУРИСТІВ СПЕЦРЕЙСАМИ – ОБОВ'ЯЗОК ДЕРЖАВИ ЧИ ТУРОПЕРАТОРА?

32

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

ВЗЯТИ ЗАМОК В ОРЕНДУ: ТРУДНОЦІ КОНЦЕСІЇ

16

АНТИКРИЗА

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ

19

ДОГОВОРИ

РОЗМЕЖУВАННЯ ДОГОВОРІВ ФАКТОРИНГУ ТА ВІДСТУПЛЕННЯ ПРАВ ВИМОГИ

23

СУДОВА ПРАКТИКА

ПРОБЛЕМАТИКА «ПОВЕРНЕННЯ» ВИНАГОРОДИ ВИКОНАВЦЯ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

31

КНИЖКОВА ПОЛІЦЯ

ПРАВО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Засновник та видавець:

ТОВ БСВ Профменеджмент

Автор ідеї:

Надія Вороницька-Гайдак

Головний редактор:

Олена Ходос

Літературний редактор: Юлія Шешуряк

Дизайн та верстка: Інна Вінченко

Наклад: 1000 примірників.

Періодичність виходу 6 разів на рік.

Сфера розповсюдження:

загальнодержавна, зарубіжна.

Адреса редакції: 02072, м. Київ,

вул. Бориса Гмирі ½, оф. 141

З питань співпраці, розміщення реклами

та розповсюдження звертайтеся:

тел. (044) 568-00-77

e-mail: office@femida.ua

Свідоцтво про державну реєстрацію

друкованого засобу масової інформації:

КВ № 18044-6894 Р

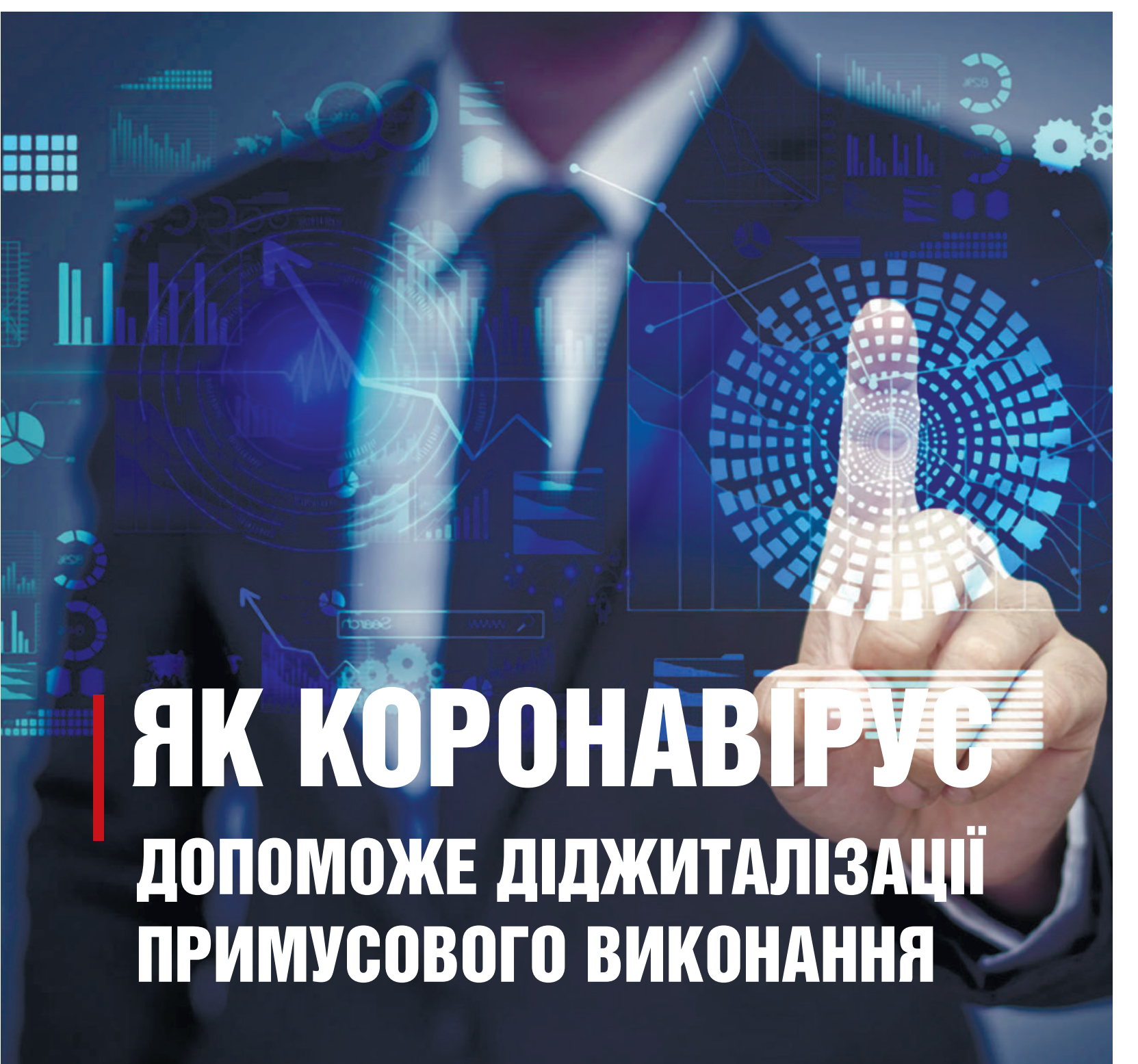
Видається з 2010 року.

Передрук матеріалів можливий лише

за наявності письмової згоди редакції.

Думка редакції може не збігатись з думками авторів.

Відповідальність за зміст реклами несуть рекламодавці.

ЯК КОРОНАВІРУС ДОПОМОЖЕ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ

Анатолій Телявський
Приватний виконавець (м. Київ),
заступник Голови правління ГО
«Всеукраїнське об'єднання приватних
виконавців «ФАКТ»

В умовах глобальної пандемії коронавірусу українська економіка опинилася у кризі – численні підприємства призупинили роботу, низка компаній, що надають послуги, більше не приймає клієнтів. Не могла поточна ситуація не торкнутися і системи примусового виконання рішень. Офіси приватних виконавців також призупинили прийом громадян і перейшли на дистанційний режим оформлення документів. Результати

вразили – ключові принципи роботи це не змінило, а ефективність тільки зросла. Досвід роботи в умовах коронавірусної пандемії змушує спеціалістів замислитися: а чому б не ввести такий режим роботи на постійній основі?

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК ВІЧНО СТРАТЕГІЧНИЙ ПРІОРИТЕТ КРАЇНИ

Оновлений у 2019 році уряд вкотре проголосив діджиталізацію усіх

процесів ключовим пріоритетом розвитку країни. Процедура переходу усього документообігу на електронний формат спочатку торкнулася державних установ – у вересні 2019 року тогочасний Міністр Кабінету Міністрів України Дмитро Дубілет заявив, що електронний документообмін запрацює з жовтня між державними органами, а повну діджиталізацію пообіцяв завершити в найближчі рік-два.

Тоді державні службовці були сповнені надії, що нарешті їм полегшать роботу, адже зазвичай щомісяця поштою вони надсилають сотні тисяч різноманітних документів у паперовому вигляді з одного відомства в інше. Особливо це відчувається на прикладі Державної виконавчої служби Міністерства юстиції, де сотні кілограмів паперу витрачаються кожного дня на численні постанови про арешт коштів і матеріали виконавчих проваджень.

Минуло півроку, але у примусовому виконанні рішень в Україні суттєвих зрушень так і не відбулося. Така ж сама ситуація, як в органах ДВС, спостерігається і в офісах приватних виконавців – тисячі виконавчих проваджень, тисячі справ у паперовому вигляді, які постійно необхідно сортувати принаймні за абеткою, аби за необхідності можна було знайти відповідну. Ситуація паперового документообігу залишається також у комунікації між приватним виконавцем і банком – з 76 банківських установ досі тільки 2 надають можливість накласти арешт на банківський рахунок онлайн.

Безумовно, ці факти свідчать про технологічну відсталість як усієї вітчизняної державної машини, так і системи примусового виконання рішень зокрема.

Приділити особливу увагу певній проблемі та оновлювати систему часто спонукають екстрені ситуації. Саме тому пандемія коронавірусу в Україні може стати рушійною силою у цьому процесі.

КАРАНТИН І ПРИВАТНІ ВИКОНАВЦІ: ВІД ВИМУШЕНИХ ОБМЕЖЕНЬ ДО БАЖАНИХ СТАНДАРТІВ

У зв'язку з оголошенням в Україні карантинном через пандемію коронавірусу приватні виконавці перейшли на закритий режим роботи і відмовилися від особистого прийому громадян в офісі.

Також вирішили обмежити способи доставки кореспонденції і можливості особистого ознайомлення боржників з матеріалами виконавчого провадження – цю процедуру замінили ознайомленням через дистанційний доступ до Автоматизованої системи виконавчого провадження (АСВП) за відповідним кодом через мережу Інтернет.

Якщо сторона виконавчого провадження мала бажання отримати матеріали справи, то в умовах карантину її виконавець надсилав електронною поштою з відповідним електронним цифровим підписом.

Результати експерименту, який викликала пандемія, виявилися показовими. Боржники отримували онлайн необхідну інформацію і документи щодо матеріалів виконавчого провадження просто вдома, не витрачаючи зайвих зусиль на подорожі до офісу приватного виконавця і не завжди конструктивні переговори щодо заборгованості. За посиланням в АСВП люди мали змогу отримати від приватного виконавця «ідентифікатор доступу», ознайомитися зі справою і навіть дистанційно погасити заборгованість.

Таким чином, сам офіс приватного виконавця значно економив робочий час, в результаті чого ефективність примусового виконання зростала. Приватному виконавцю не потрібно було особисто підписувати і ставити печатку на кожному аркуші паперу сотень справ виконавчих проваджень. Сам виконавець, його помічники, а також сторони виконавчого провадження також економили власні сили і час, застосовую-

чи сучасні технології для вирішення проблеми заборгованості.

Виявляється, що поточні можливості дозволяють нам виконувати судові рішення дистанційно. У численних приватних виконавців такий формат роботи викликав логічне запитання: а чому б у такому режимі не працювати постійно?

Чомусь ми звертаємо увагу на наявні проблеми і технологічну відсталість лише у кризових випадках. Для української історії поточна ситуація вже далеко не перша, за якої масові негативні явища спонукають перейти до застосування передових технологій і оптимізації роботи. Провідні європейські країни вже давно перейшли на цілком цифровий формат роботи із заборгованістю. Мова іде не тільки про матеріали справи щодо заборгованості, які в Україні зберігаються у паперовому вигляді, а за кордоном вже давно зберігаються в електронних базах даних.

Як не дивно, коронавірус довів нам, що стягнення заборгованості може відбуватися дистанційно. Аналогічний формат роботи буде ефективним у випадках з банківськими установами і фінансовими компаніями. Отже, правила роботи в умовах кризи бажано зробити стандартними у подальшому для всієї системи.

ЩО НЕОБХІДНО ЗРОБИТИ ДЛЯ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ?

Аби забезпечити запровадження провідних технологій у системі примусового виконання рішень в Україні, необхідна політична воля, прискіплива робота державного апарату і відповідальне ставлення приватних виконавців до власних функцій.

По-перше, визнання ознайомлення з матеріалами справ і їх оформлення онлайн має бути остаточно закріплене на законодавчому рівні.

По-друге, держава повинна забезпечити безперебійну роботу відповідних реєстрів і АСВП, аби електронний документообіг можливо було здійснити онлайн.

По-третє, в епоху масового розповсюдження мобільних пристроїв і різноманітних гаджетів серед населення, бажано було б підключити до процедури примусового виконання рішень відповідні мобільні додатки і прикладні програми для персональних комп'ютерів. Сторони виконавчого провадження в онлайн-режимі матимуть змогу отримати усю необхідну інформацію стосовно ведення справ, а у боржника, аби погасити заборгованість, зусилля зводитимуться до кількох натискань на мобільному

пристрої і прив'язки до нього своєї платіжної картки.

Відповідна політична воля вже була оголошена через ініціативу уряду «Держава у смартфоні», перші кроки якої наразі знаходять своє відображення на вебсайтах державних установ і у низці мобільних додатків.

Приватні виконавці як уповноважені державою особи, а також працівники Державної виконавчої служби мають надавати населенню ефективні послуги онлайн. У

сучасних умовах це неможливо без розвитку передових технологій, а приклад системи примусового виконання рішень наочно демонструє це в умовах пандемії вірусу. Ми маємо побудувати передову систему виконання судових рішень в Україні і унеможливити вплив зовнішніх факторів на ефективність українського правосуддя. Не треба ускладнювати процес – погашення заборгованості має відбуватися без зайвих поїздок, черг і суперечок. Надані нам можливості вже сьогодні можуть це забезпечити. **15**

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ
ПРИВАТНИХ ВИКОНАВЦІВ

ФАКТ

ЗАКОН У ДІЇ

fakt.org.ua

ПОВЕРНЕННЯ ТУРИСТІВ СПЕЦРЕЙСАМИ – ОБОВ'ЯЗОК ДЕРЖАВИ ЧИ ТУРОПЕРАТОРА?

Марина Семенова

Адвокат, кандидат юридичних наук,
керуючий партнер
Semenova & Partners Law Firm

COVID-19 та глобальний карантин змінив життя всього світу й завдав нищівного удару по бізнесу та економіці. Найбільш постраждалою галуззю, безперечно, можна вважати туристичну. За оцінками Bloomberg, світова туристична індустрія в 2020 році втратить \$ 1,7 трлн.

В Україні ситуація з введенням обмежувальних заходів, спрямованих на боротьбу з коронавірусом, розвивалася настільки стрімко, що ні суб'єкти туристичної галузі, ні органи державної влади не були в змозі адекватно прорахувати всі можливі ризики. У результаті десятки тисяч громадян України опинилися перед загрозою залишитися за межами країни на невизначений час.

Деякі туроператори почали повертати туристів додому спеціальними рейсами, але багато хто із людей вирішив повернутися самостійно. Тим, хто не встиг повернутися з-за кордону до 16 березня, рекомендували звертатися до українських консульств.

16 березня 2020 року Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба під час брифінгу заявив, що саме туроператори повинні повернути туристів в Україну, бо це їх обов'язок. Але при цьому, в процесі припинення пасажирського сполучення і закриття кордонів між країнами, посольства та консульства України по всьому світу починають працювати в режимі 24/7, намагаю-

чись виявити громадян України, які потребують допомоги, та забезпечити їх евакуацію спецрейсами на доручення керівництва України.

Так хто ж зобов'язаний повертати туристів на батьківщину в разі виникнення надзвичайних ситуацій – держава чи туроператор?

На перший погляд, відповідь очевидна – згідно із вимогами ст. 14, 25 Закону України «Про туризм» туристи мають право на сприяння з боку органів державної влади України в одержанні правових та інших видів допомоги за межами України, а держава

гарантує захист законних прав та інтересів громадян України, які здійснюють туристичні подорожі за кордон. У разі виникнення надзвичайних ситуацій держава вживає заходів щодо захисту інтересів українських туристів за межами України, зокрема заходів для їх евакуації з країни тимчасового перебування. Таким чином, закон зобов'язує саме державу забезпечувати повернення українських туристів в Україну.

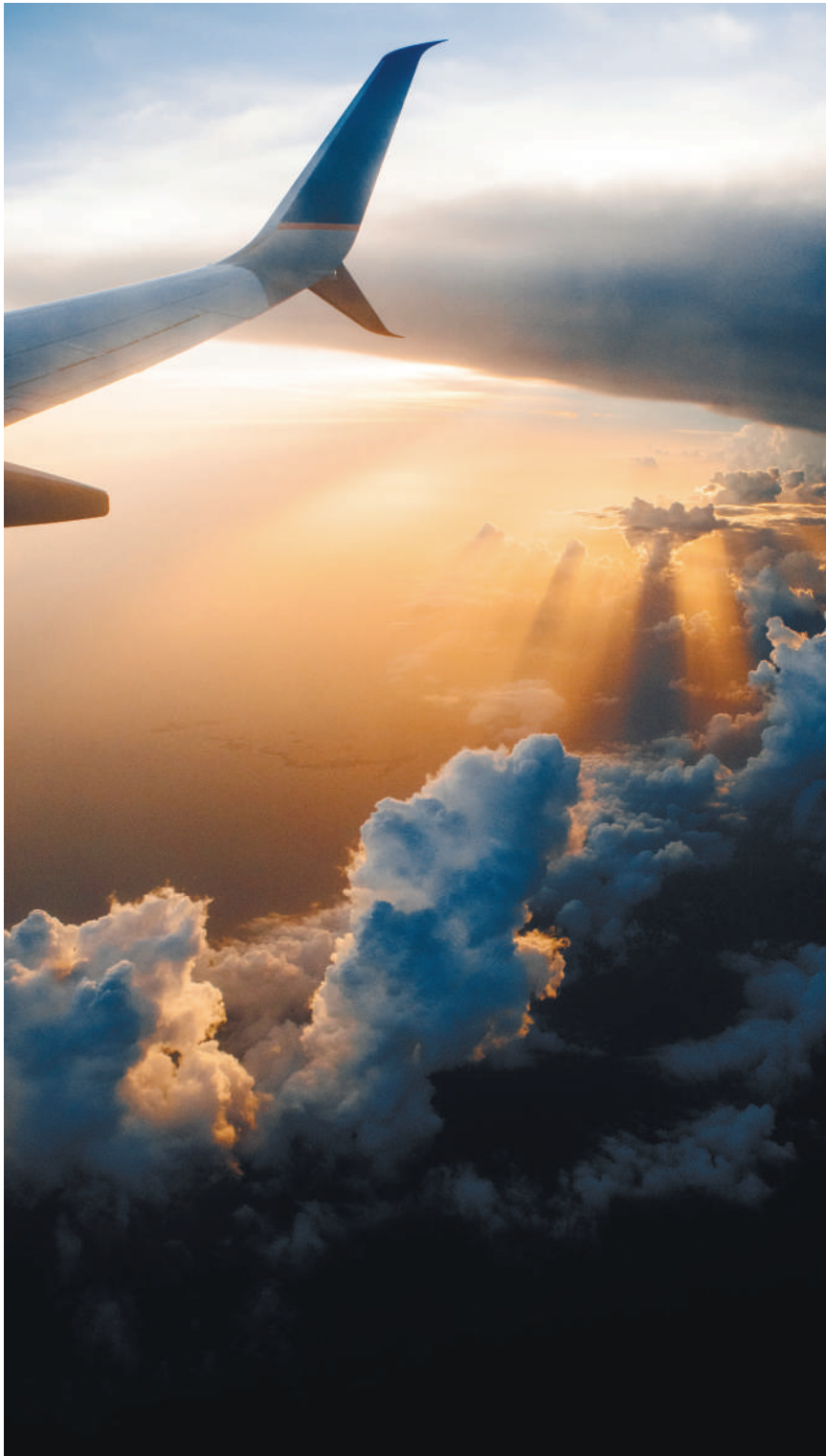
Але більш глибокий аналіз показує, що найчастіше туроператори намагаються самоусунутися від вирішення проблем своїх туристів, у зв'язку з чим держава змушена нести надмірний тягар та повертати таких туристів своїми силами, за рахунок платників податків.

Проаналізуємо, чому саме туроператор в першу чергу повинен дбати про повернення своїх туристів.

Туроператори є суб'єктами туристичної діяльності, які здійснюють підприємницьку діяльність. Підприємницькою визнається діяльність, яка є самостійною, ініціативною, систематичною, що здійснюється на власний ризик за плату, з метою отримання прибутку. Таким чином, туроператор при здійсненні господарської діяльності повинен усвідомлювати, що він має не тільки можливість отримати прибуток, але і самостійно несе ризики зазнати збитків.

Туристична діяльність здійснюється, перш за все, в інтересах споживачів туристичних послуг, тому реалізація таких послуг має супроводжуватися захистом прав та інтересів споживачів та забезпеченням їхньої безпеки.

Туроператор надає туристичні послуги при наявності договору на туристичне обслуговування за умовами якого туристу надається комплекс туристичних послуг, що включає послуги з перевезення, під якими розуміється не тільки відправлення туриста в подорож, але і

НАЙЧАСТІШЕ ТУРОПЕРАТОРИ НАМАГАЮТЬСЯ САМОУСУНУТИСЯ ВІД ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ СВОЇХ ТУРИСТІВ, У ЗВ'ЯЗКУ З ЧИМ ДЕРЖАВА ЗМУШЕНА НЕСТИ НАДМІРНИЙ ТЯГАР ТА ПОВЕРТАТИ ТАКИХ ТУРИСТІВ СВОЇМИ СИЛАМИ, ЗА РАХУНОК ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ.

повернення до країни його постійного місця перебування.

Таким чином, туроператор приймає на себе обов'язки забезпечити повернення туриста з подорожі. Згідно з нормами цивільного законодавства, зобов'язання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору, а одностороння відмова від зобов'язання або одностороння зміна його умов не допускається. Відповідно, туроператор повинен самостійно виконувати прийняті на себе зобов'язання та нести відповідальність у разі їх невиконання.

Стосовно забезпечення платоспроможності суб'єктів туристичної діяльності в Україні варто зазначити наступне. Згідно зі ст. 15 Закону України «Про туризм», з метою забезпечення прав та законних інтересів громадян-споживачів туристичних послуг, туроператор здійснює фінансове забезпечення для покриття своєї відповідальності за збитки, що можуть бути заподіяні туристу в разі виникнення обставин його неплатоспроможності чи внаслідок порушення процесу про визнання його банкрутом, які пов'язані зокрема з необхідністю покриття витрат туриста з його повернення у місце проживання (перебування).

Мінімальний розмір фінансового забезпечення туроператора має становити суму, еквівалентну не менше ніж 20 000,00 євро. Але, хочу наголосити, що туроператор може мати фінансове забезпечення більшого розміру, враховуючи суму можливих збитків. Формальний підхід дотримання умов Закону у разі виникнення непередбачуваних ситуацій змушує третіх осіб виконувати обов'язки туроператорів. Наприклад, свідомих громадян, транспортні компанії, дипломатичні установи тощо.

Туроператор також має можливість застрахувати свою відповідальність перед туристами. Наразі даний вид страхування не є обов'язковим, але цей інструмент дозволяє туроператору забезпечити інтереси туристів, захистити свій бізнес від збитків і зберегти репутацію.

Безперечним є той факт, що під час подорожі турист цілком залежить від умов договору між туроператором та перевізниками або посередниками перевізників, що тягне за собою обґрунтований ризик неможливості повернення туриста у разі скасування перевезень. Туристичний оператор та перевізник як професійні учасники цих відносин можуть самостійно розрахувати економічні ризики і страхувати свої

інтереси. Натомість турист є економічно слабкою стороною у відносинах з туроператором та перевізником та не в змозі оцінити всі ризики, пов'язані з поїздкою.

Тож абсолютно не дарма Законом України «Про туризм» встановлено, що туроператор (або турагент, який діє від імені туроператора) до укладення договору на туристичне обслуговування зобов'язаний надати споживачу туристичних послуг необхідну інформацію, зокрема щодо порядку забезпечення туроператором обов'язкового та/або добровільного страхування туристів.

Цілком впевнено можна стверджувати, що саме туроператор має всі підстави та можливості для того, щоб окрім обов'язкового страхування запропонувати та забезпечити туристам страхування від неповернення.

В зв'язку з вищевикладеним вважаю, що забезпечувати повернення організованих туристів, які уклали договір на туристичне обслуговування, зобов'язані туроператори, в той час як держава повинна займатися евакуацією туристів, які здійснюють подорож самостійно.

Держава, безумовно, не може кинути напризволяще своїх громадян, якщо туроператор не в змозі забезпечити повернення своїх туристів. Але, на мій погляд, в разі неможливості забезпечити повернення своїх туристів, туроператор зобов'язаний надавати державним органам, які забезпечують евакуацію, дані про кількість і місцезнаходження своїх туристів, що потребують допомоги.

Крім того, витрати на таке повернення повинен нести туроператор як професійний учасник туристичного ринку, який має договірні зобов'язання перед туристом, зокрема щодо відправлення та повернення, та має можливість використання дієвих механізмів зменшення власних збитків. **■**

■

БУДІВЕЛЬНА ГАЛУЗЬ, ПОЧИНАЮЧИ ЩЕ З РАДЯНСЬКИХ ЧАСІВ,
ПРИВАБЛЮВАЛА «НАДПРИБУТКОВІСТЮ» РІЗНОГО РОДУ «РЕВІЗОРІВ»,
ЯКІ, НЕ МАЮЧИ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК, НАТОМІСТЬ МОГЛИ
ПОХИЗУВАТИСЯ НАДЗВИЧАЙНИМИ ПОВНОВАЖЕННЯМИ. НА ЩАСТЯ,
ПРОФЕСІОНАЛИ ВИТІСНЯЮТЬ З РИНКУ ТАКИХ «НОВАТОРІВ» – СКЛАДНІСТЬ
САМИХ ОБ'ЄКТІВ І, ВІДПОВІДНО, ВИСОКИЙ РІВЕНЬ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ВИМАГАЮТЬ ОБ'ЄКТИВНОЇ ОЦІНКИ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ, ЩО ГАРАНТУВАТИМЕ,
ПЕРЕДУСІМ, БЕЗПЕКУ ВЛАСНИКАМ ЖИТЛА І ЗАКОННЕ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ
ЗАБУДОВНИКАМ. З ВІКТОРОМ ЛЕЩИНСЬКИМ, ОЧІЛЬНИКОМ КОМПАНІЇ
ПРОЕКСП ТА ПРЕЗИДЕНТОМ НАЦІОНАЛЬНОГО ЕКСПЕРТНО-БУДІВЕЛЬНОГО
АЛЬЯНСУ УКРАЇНИ, ГОВОРИМО ПРО ОЧІКУВАННЯ БУДІВЕЛЬНОГО РИНКУ.

– Незабаром ДАБІ може припинити своє існування – замість неї має бути створено Державну інспекцію з містобудування та Державне агентство з питань технічного регулювання в містобудуванні. Втім, даний проект, ініційований владою, критикують. Мовляв, головною реформою має бути запровадження Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва. Яка Ваша думка з цього приводу?

– Ідея ліквідації такого органу як ДАБІ й створення замість неї кількох інших, на мою думку, невдала. Чому? В країні гостро стоїть проблема кадрового голоду, тому ці всі напрямки могли б залишатись в одній структурі, але в різних департаментах, зокрема й державна реєстраційна служба. Що ж стосується контролю, то департамент контролю ДАБІ, ще й один новин орган юридичного напрямку, буде дублювати Міністерство регіонального розвитку громад та територій. Фактично, технічне регулювання – це функція міністерства громад, а значить один із нових органів буде дублером.

Створення єдиної бази для видачі дозволів на об'єкти будівництва –

ідея перспективного середньострокового майбутнього. Впровадити цю електронну послугу до кінця року неможливо фізично, адже це більш ніж 20 документів, важких за інформаційним сприйняттям. Для того, щоб їх зібрати, треба отримати технічні умови від наших комунальних та державних служб – енерго, облгзів, погодження культурної спадщини і багатьох інших. Це низка документації, яка повинна бути відцифрована, розміщена в певних базах відомств й структур та інтегрована в електронний кабінет будівельника. Можу прогнозувати, що навіть за нормальних умов фінансування вказаний проект реалізується не менше, ніж за 3 роки.

– Як трансформувалась діяльність архітектурно-будівельної інспекції за останні роки?

– До 2017 року декларативний спосіб отримання дозвільної документації в сфері будівництва дуже похитнув як проектний ринок, так і державний нагляд за об'єктами будівництва. Велика кількість правопорушень відбувалась саме з

2012-го по 2017 рік, коли вводилась спрощена система видачі дозвільних документів – декларації про початок будівництва та введення об'єкта в експлуатацію.

За такої легкої можливості отримання дозвільних документів великі комплекси вводились в експлуатацію без особливого контролю. Замовники будівництва подавали лише заповнену форму, яка була оприлюднена на сайті ДАБІ. Жодної експертизи, жодного архівованого проекту даного об'єкту, окрім стислого звіту щодо техніко-економічних показників, не надавалось.

В 2017 році ввели обов'язкову норму – проходження експертизи. Це потягнуло за собою вимогу розробляти проект будівництва, надавати його на експертизу і передавати до ДАБІ повний комплект документів щодо початку будівництва.

Тут є як плюси, так і мінуси. Позитивним є те, що збір документів та їх фільтрація через експертизу поліпшила умови прозорого ведення будівельного бізнесу, а негативним – те, що ДАБІ як орган нагляду

ВІКТОР ЛЕЩИНСЬКИЙ:

**«СЛУШНО БУЛО Б ЗРОБИТИ ВИДАЧУ
ДОЗВІЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ ПЛАТНОЮ ПОСЛУГОЮ
– ВАРТІСТЮ ХАБАРІВ, ЯКІ ЗА НЕЇ ВІДДАЮТЬ»**

та контролю за будівельною галуззю і якістю будівельного процесу отримала колосальні повноваження щодо перевірки і видачі дозвільної документації.

Із негативного – ця інспекція в якісному відображенні перетворилася на «будівельну поліцію». Цьому сприяло те, що жодної вимоги до її представників щодо наявності фахової освіти в архітектурно-будівельному напрямку не було, тому більшою частиною інспекторів в регіонах стали юристи, вчителі, бухгалтери. Зловживання були колосальні – починаючи від непрофесійного складання документів після перевірки і закінчуючи відкритим шантажем будівельних компаній, як державних, так і приватних.

Інспекція фактично перебрала на себе повноваження інквізиції і для всіх стала каральним органом уряду. За весь період її існування були нарікання на корупційні схеми, на відсутність ринку якісних послуг. Всі розуміли, що створюються умови для того, аби будівельна сфера була максимально затиснута. Окрім того, інспекція тісно співпрацювала з правоохоронними органами: використовуючи не зовсім законні схеми, вони намагались «покарати» в суді тих, чия діяльність їм не була до вподоби.

В той час зростає кількість ліцензійних суб'єктів господарювання – це велика частка фейкових організацій, які шляхом схем брали участь у формуванні будівельного ринку для

того, щоб компанії, що лише вчора отримали ліцензії, виходили на державні тендери, які вигравали з двома людьми. В Інтернеті можна і зараз знайти повний прайс на отримання будівельних ліцензій – прямо до офісу привезуть.

Спокуса брати хабарі за дозвільні документи буде завжди, тому я пропоную зробити їх видачу просто платною адміністративною послугою – вартістю тих хабарів, які за неї платять. Так кошти йтимуть до державного бюджету.

– Уряд скасував ліцензування будкомпаній і запровадив сертифікацію виконавця робіт. Що це змінить у галузі?

– Стосовно ліквідації ліцензій: великі проектувальні підприємства ліквідовані, а запровадження сертифікації виконробів це вже давно обговорювана тема, яка відноситься до саморегуляції. Це була єдина категорія відповідальних осіб у будівництві, які були не сертифіковані. Але зробити так, аби одна особа створювала умови на десятки будкоманій, – нерозумно.

Ліцензування трансформується у більш жорсткі форми, будуються об'єкти різних класів наслідків. Якщо залишити тільки виконробів – ми вже за пару років отримаємо небажані результати.

Зараз немає умов, щоб змінити Закон «Про архітектурну діяльність». Сьогодні жодного сертифікованого виконроба в Україні немає. Ліцен-

зування відмінюють, не надаючи альтернативи. Та щоб щось змінити – потрібен час на адаптацію. Трансформації не повинні лихоманити будівельний ринок лише тому, що хтось вирішив змінити правила гри сьогодні на завтра.

Що зміниться, питаєте? Сьогодні, в залежності від категорії будівництва, є сертифікований архітектор. Це високий рівень освіти і неабиякий досвід. За новими правилами, у разі порушень штрафувати будуть конкретну особу, а не підприємство. Та як може один виконроб розуміти, що таке проектування чи будівництво великого будинку або об'єкту? Виходить, відповідальність неадекватна освіті й знанням.

Ще один прогноз – ціни на послуги перших таких виконробів піднімуть до космічних висот. А тим часом організація, якій нададуть право сертифікувати виконробів, буде породжувати нові схеми для лобістів. Якщо коротко – це швидке рішення, але неякісне...

– НВО СПЕКТР та ТОВ ПРОЕКСП проведуть експертизу – які засади та філософія такої діяльності? Чому важливо довіряти профільним спеціалістам?

– Кілька років тому до нас як до фахівців звернулись будівельні компанії, оскільки місцеві органи влади шляхом начебто «експертизи» фактично виконаних робіт зобов'язали заплатити їх штрафні санкції у розмірі 3-4 млн грн. Ми дійшли висновку, що державні будівельні об'єкти часто є жертвами правоохоронців, які вбачають корупційну складову вже в тому, що об'єкт державний. Тому багато будівельних корпорацій просто відмовляються іти на будівельні об'єкти державної форми власності. Вони чітко знають: найближчі три роки їх «відвідають» всі інспекції і будуть вимагати гроші, при тому, що в більшості випадків все не так погано.

Об'єктивну оцінку діяльності виконавця робіт може дати лише профільний спеціаліст з вищою будівельною освітою, а не представ-

ІДЕЯ ЛІКВІДАЦІЇ ТАКОГО ОРГАНУ ЯК ДАБІ Й
СТВОРЕННЯ ЗАМІСТЬ НЕЇ КІЛЬКОХ ІНШИХ, НА
МОЮ ДУМКУ, НЕВДАЛА. ЧОМУ? В КРАЇНІ ГОСТРО
СТОЇТЬ ПРОБЛЕМА КАДРОВОГО ГОЛОДУ, ТОМУ ЦІ
ВСІ НАПРЯМКИ МОГЛИ Б ЗАЛИШАТИСЬ В ОДНІЙ
СТРУКТУРІ, АЛЕ В РІЗНИХ ДЕПАРТАМЕНТАХ.

ник правоохоронних органів. Тим більше, законодавство дало нам для цього багато інструментів. Є Міністерство юстиції України, в якому створений інститут судових експертів за будівельними напрямками. Є також аудитори – це фактична альтернатива фінансовій інспекції. Якщо поєднати в експертному середовищі те, що ми зробили майже два роки тому – фахових судових експертів, акредитованих Міністерством юстиції за напрямком будівництва; сертифікованих експертів, яких акредитують гільдії, що доручені Міністерству регіонального розвитку і будівництва; докторів та кандидатів наук з технічною освітою із профільних будівельних університетів з теоретичною науковим спрямуванням, а також професійних атестованих аудиторів – створюється група експертів, які здійснюють досудове дослідження. Це величезна доказова база для того, щоб довести – були порушення при виконанні робіт чи ні. Зрозуміло, що дослідження не дешево, тому кожен фахівець, що ставить свій підпис, не піде на жодне порушення.

Така альтернатива державним перевіркам – прозора і компетентна. Свою діяльність ми намагаємося якомога ширше освітити: на телеканалах, радіо, в друкованих медіа, інтернет-виданнях.

Національно-експертний будівельний альянс веде свою кампанію максимально публічно. За такою формою співпраці між замовником та виконавцем робіт і фаховим експертним середовищем, залучаючи всіх зацікавлених осіб, сплачуючи їм офіційну зарплатню і долучаючи науку в реальний сектор економіки для розгляду тих чи інших питань, ми пов'язуємо багато позитивних ризиків: наука, яка вибудовує всі технічні регламенти і теоретичні засади галузі, долучається до розгляду реальних проектів онлайн. Експерти постійно навчаються, обмінюються досвідом, залучають студентів, розглядаючи в університетах реальні приклади з життя.

МАКСИМАЛЬНА ПУБЛІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗЛАМАЄ СИСТЕМУ КОРУПЦІЙНИХ СЕГМЕНТАРНИХ МОМЕНТІВ І ПЕРЕВЕДЕ ЦЕ В РИНКОВІ ВІДНОСИНИ, ТОМУ ЩО НА ПРОЦЕСАХ ПОВИННІ ЗАРОБЛЯТИ ПРОФЕСІОНАЛИ.

Ми готові до того, що замовник будівництва, починаючи від відкритих торгів на той чи інший проект і його реалізацію, вже в тендерну документацію закладає перспективу обов'язкового аудиту експертами перед останнім підписанням актів виконаних робіт.

Також ми проводимо багато круглих столів із судовими адміністраціями, з правоохоронними органами. Сподіваюсь, суспільство максимально буде сприяти цьому напрямку, щоб звітувати уряду України про такі механізми. Максимальна публічна діяльність зламає систему корупційних сегментарних моментів і переведе це в ринкові відносини, тому що на процесах повинні заробляти професіонали.

– Переходимо до прав інвесторів – людей, які вкладають гроші в новобудови на етапі будівництва. Відомі драми з «Еліта-Центр», «будинками Войцеховського», а нещодавно й «Укрбудом», демонструють, що інвестор в нашій країні незахищений. Як захистити власника майбутньої квартири? До слова, подекують, що на вітчизняному будівельному ринку всього 5-6 забудовників, яким можна довіряти...

– Відносини між замовниками та інвесторами повинні трансформуватися. Це все робиться елементарно, шляхом залучення страхових компаній, а краще – держави. Треба максимально наблизитись до купівлі-реалізації майна в готовому стані.

Весь цивілізований світ залучає до будівельних компаній банківські системи і страхові компанії. Якщо ви маєте на меті отримання майнових прав у будинку, офісі чи квартирі, ви кладете кошти на депозит в банк, який кредитує будівельну компанію за мінімальний відсоток. Зараз є велика загроза краху економіки – у випущених на мільярди коштів облігаціях, за які кожен українець заплатить зі своєї кишені 35 відсотків.

Ринок житла перенасичений, тисячі квартир стоять без власників. Треба припинити анархію в адмініструванні будівельників державними органами. А ще – змінювати ставлення людей до догляду за власним житлом, тому що за своїм будинком вони повинні доглядати самі. Його утримання можна розглядати на муніципальному рівні, бо ви сплачуєте там податки, але зона відповідальності – на мешканцях особисто.

А на державному рівні – зробити хоча б базові обстеження будівель і споруд, щоб розуміти, якою власністю управляє місто, який її стан, оціночна вартість і перспективи. Державним управлінням треба демонструвати не «фасади» шкіл і садочків, які й так кожного року будуються, а розуміти, що комунікаційні системи у нас на грані краху – наприклад, всі труби прогнили, залишилися лише напрямки, і так у всіх галузях. А влада продовжує виголошувати популістські гасла... **■**

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ

Тетяна Гуренко

Експерт із зовнішньоекономічної діяльності, комерційний директор юридичної компанії "Інколанс", медіатор

Випадки конфліктних ситуацій між працівниками та керівництвом трапляються доволі часто. В умовах сьогодення особливо гостро відчувається напруження в колективах у зв'язку зі стресом, тривожністю, нервовими розладами, що спричинені наслідками введеного карантину через пандемію вірусу COVID-19.

Тривожність – це стан, в якому для людини не має зрозумілих, чітких меж того, що відбувається, та не зрозуміла тривалість даної ситуації. Тривожність характеризується, перш за все, розпливчатістю і невизначеністю. Навіть якщо є конкретна небезпека (наприклад

– вірус), тривожність пов'язана із жахом перед невідомим. Вона не тільки попереджає суб'єкта про можливу небезпеку, а й спонукає до пошуку і конкретизації цієї небезпеки, до активного дослідження ситуації з установкою визначити загрозовий фактор. З цієї причини вона може розбалансовувати інші види діяльності, порушувати їх спрямованість і продуктивність, що негативно впливає на робочий процес підприємства.

ГАРАНТОВАНО ДЕРЖАВОЮ

Постановою Кабінету Міністрів України № 211 від 11.03.2020 (із численними подальшими змінами

та доповненнями) «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» в нашій країні запроваджені карантинні заходи, обмежено роботу торгівельних закладів та громадського транспорту, свободу вільного пересування громадян, фактично призупинена або значно обмежена робота багатьох підприємств, особливо сфери торгівлі та послуг. Різноманітні заходи, які приймає Президент, Верховна Рада України, уряд та місцева влада – цілком обґрунтовані, адже спрямовані на збереження здоров'я та життя населення. Як закріплено в

ЩОБ ЗНИЗИТИ РІВЕНЬ НАПРУГИ У КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ МІЖ ПРАЦІВНИКАМИ ТА РОБОТОДАВЦЯМИ І ЗАБЕЗПЕЧИТИ ГАРАНТІЇ ДЛЯ КОЖНОЇ ЗІ СТОРІН, ДЕРЖАВА НА ЗАКОНОДАВЧОМУ РІВНІ ВПРОВАДЖУЄ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНИХ ТА ЧІТКИХ УМОВ ПРАЦІ, ФІНАНСОВИХ ГАРАНТІЙ НА ПЕРІОД КАРАНТИНУ.

ВНЕСЕНІ ЗМІНИ МАЮТЬ ДОПОМОГТИ ЗМЕНШИТИ РІВЕНЬ НАПРУГИ В СУСПІЛЬСТВІ ТА ЗАБЕЗПЕЧИТИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ОСНОВНИХ ПРАВ ТА СВОБОД ГРОМАДЯН ПІД ЧАС КАРАНТИНУ. ВТІМ, НАСКІЛЬКИ ДІЄВИМИ БУДУТЬ ВИЩЕ-ЗАЗНАЧЕНІ ДІЇ ТА ЯКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЕФЕКТ ВОНИ ПРИНЕСУТЬ – ПОКАЖЕ ЛИШЕ ЧАС. НАРАЗІ, НА ЖАЛЬ, У ПРАЦІВНИКІВ ТА РОБОТОДАВЦІВ БІЛЬШЕ ПИТАНЬ, АНІЖ ВІДПОВІДЕЙ.

ст. 3 Конституції України, людина, її життя та здоров'я визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Однак, всі ці заходи безпосередньо впливають на ведення бізнесу в Україні, роботу всіх суб'єктів господарювання.

Через введені обмеження підприємства вимушені кардинально змінювати умови праці та стратегію діяльності. Розпочалися фінансові проблеми, багатьох працівників відправляють у вимушену відпустку без збереження заробітної плати або й взагалі звільняють, що в комплексі призводить до різних видів виробничих конфліктів.

Щоб знизити рівень напруги у конфліктних ситуаціях між працівниками та роботодавцями і забезпечити гарантії для кожної зі сторін, держава на законодавчому рівні впроваджує механізми забезпечення збалансованих та чітких умов праці, фінансових гарантій на період карантину.

Зокрема, прийнятий Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку

з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019)» дає право роботодавцю перейти на гнучкий графік роботи та перевести працівників на дистанційний вид діяльності. Для уникнення фінансових конфліктів з роботодавцем на законодавчому рівні встановлено, що працівники, які вимушено не працюють у період карантину, повинні отримувати 2/3 їхнього окладу. А ті працівники, що частково втратили заробітну плату внаслідок карантину, можуть претендувати на компенсацію по частковому безробіттю.

Разом з тим, роботодавцю надали можливість відправляти працівників на неоплачувану відпустку терміном більш, ніж 15 календарних днів, передбачених трудовим законодавством, а саме – на весь період дії карантину. Слід звернути увагу, що роботодавець має право відправити працівника в неоплачувану відпустку виключно за його згодою.

Внесені зміни мають допомогти зменшити рівень напруги в суспільстві та забезпечити збереження основних прав та свобод громадян під час карантину. Втім,

наскільки дієвими будуть вищезазначені дії та який економічний ефект вони принесуть – покаже лише час. Наразі, на жаль, у працівників та роботодавців більше питань, аніж відповідей.

ДОПОМОГА ПОСЕРЕДНИКА

Окрім гарантій з боку держави, одним із найважливіших чинників стабільності та спокою в суспільстві є людяність, згуртованість та порозуміння між громадянами. А отже, в ці тяжкі часи конфлікти між працівниками та роботодавцями мають вирішуватися виважено, спокійно та тактично.

Хочу звернути увагу, що цілком дієвим інструментом у вирішенні конфліктних ситуацій на підприємствах може бути залучення медіатора (нейтральної сторони) для полегшення процесу спілкування між сторонами, розуміння позицій та інтересів один одного, фокусування на перевагах співпраці та пошуку продуктивного вирішення проблеми.

Мета посередництва – допомога у припиненні конфлікту шляхом знаходження компромісу між його опонентами. Медіація особливо ефективна в тих випадках, коли необхідно відновити або зберегти відносини між людьми, так як це є взаємовигідним фактом.

Як показує дослідження «Fortune 1000», в 2019 році для вирішення спорів та конфліктних ситуацій в США медіацією скористалися 97% компаній, Європа також не відстає від цього показника.

Підводячи підсумки, розуміємо: мабуть, жоден з нас не міг передбачити колапсу в світі, завданого коронавірусом. Ні самі люди, ні економіки усіх країн не були готові до нещадних випробувань. COVID-19 – це виклик сьогодення, який має згуртувати всі верстви населення, державу, урядовців, роботодавців та працівників – аби діяти злагоджено задля спільної мети. **F**

Марина Демченко
Адвокат, старший партнер
Femida Legal Association

Протягом останніх років набула поширення практика заміни кредитора у зобов'язаннях між банками та позичальниками. Як і в будь-яких інших правовідносинах, в даному випадку також виникають певні проблемні питання, які на практиці можуть вирішуватися по-різному, виходячи з конкретних фактичних обставин.

Відповідно до статей 512, 514 ЦК України кредитор у зобов'язанні може бути замінений іншою особою внаслідок передання ним своїх прав іншій особі за правомочинном (відступлення права вимоги). До нового кредитора переходять права первісного кредитора у зобов'язанні в обсязі та на умовах, що існували на момент переходу цих прав, якщо інше не встановлено договором або законом.

Зазвичай заміна кредитора у зобов'язанні відбувається шляхом укладення одного з двох договорів: договору відступлення прав вимоги або ж на підставі договору факторингу.

Аналіз судової практики вказує на те, що досить часто під час звернення до суду з позовами про визнання недійсними договорів про заміну кредитора у зобов'язанні як підставу таких позовів позивачі зазначають ту обставину, що укладений договір відступлення прав вимоги за своєю суттю є договором факторингу, та навпаки.

Отже, питання розмежування договору відступлення прав вимоги від договору факторингу має важливе значення не лише під час судового розгляду, а і безпосередньо на стадії укладення таких договорів.

РОЗМЕЖУВАННЯ ДОГОВОРІВ ФАКТОРИНГУ ТА ВІДСТУПЛЕННЯ ПРАВ ВИМОГИ

Враховуючи викладене, наведемо основні засади, особливості та відмінності обох правочинів.

Відступлення права вимоги є правочином (договором), на підставі якого старий кредитор передає свої права в обсязі і на умовах, що існували на момент переходу цих прав новому кредитору, а новий кредитор приймає ці права і зобов'язується або не зобов'язується їх оплатити.

Відступлення права за своєю суттю означає договірну передачу зобов'язальних вимог первісного кредитора новому кредитору.

Факторинг – це придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги, приймаючи на себе ризик виконання таких вимог і прийом платежів (ст. 49 Закону України «Про банки і банківську діяльність»).

Банк має право укласти договір факторингу (фінансування під відступлення права грошової вимоги), за яким він передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони за плату, а друга сторона відступає або зобов'язується відступити банку своє право грошової вимоги до третьої особи (ст. 350 ГК України).

За договором факторингу (фінансування під відступлення права гро-

шової вимоги) одна сторона (фактор) передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату (у будь-який передбачений договором спосіб), а клієнт відступає або зобов'язується відступити факторові своє право грошової вимоги до третьої особи (боржника). Клієнт може відступити факторові свою грошову вимогу до боржника з метою забезпечення виконання зобов'язання клієнта перед фактором. Зобов'язання фактора за договором факторингу може передбачати надання клієнтові послуг, пов'язаних із грошовою вимогою, право якої він відступає. (ст. 1077 ЦК України)

До фінансової послуги факторингу сукупність таких операцій з фінансовими активами (крім операцій з цінними паперами, у тому числі похідними цінними паперами, а також операцій інститутів спільного інвестування) віднесено: фінансування клієнтів - суб'єктів господарювання, які уклали договір, з якого випливає право грошової вимоги; набуття відступленого права грошової вимоги, у тому числі права вимоги, яке виникне в майбутньому, до боржників за договором, на якому базується таке відступлення; отримання плати за користування грошовими коштами, наданими у розпорядження клієнта, у тому числі шляхом дис-

контнування суми боргу, розподілу відсотків, винагороди, якщо інший спосіб оплати не передбачено договором, на якому базується відступлення. (Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 06 лютого 2014 року № 352 «Про віднесення операцій з фінансовими активами до фінансових послуг та внесення змін до розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 03 квітня 2009 року № 231»).

Стороною договору відступлення прав вимоги може бути будь-яка фізична або юридична особа (статті 2, 512 – 518 ЦК України).

Суб'єктний склад договору факторингу включає три сторони:

Клієнт – фізична чи юридична особа, яка є суб'єктом підприємницької діяльності (ч. 2 ЦК України);

Фактор – банк або інша фінансова установа, яка відповідно до закону має право здійснювати факторингові операції (ч. 3 ст. 1079 ЦК України). Фактором може бути лише банк (ст. 350 ГК України).

Фінансова установа - юридична особа, яка відповідно до закону надає одну чи декілька фінансових послуг, а також інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг, у випадках, прямо визначених законом, та внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку. До фінансових установ належать банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг, а у випадках, прямо визначених законом, - інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг. (ст. 1 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»)

**ОТЖЕ, ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ ДОГОВОРУ
ВІДСТУПЛЕННЯ ПРАВ ВИМОГИ ВІД ДОГОВОРУ
ФАКТОРИНГУ МАЄ ВАЖЛИВЕ ЗНАЧЕННЯ НЕ
ЛИШЕ ПІД ЧАС СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ,
А І БЕЗПОСЕРЕДНЬО НА СТАДІЇ УКЛАДЕННЯ
ТАКИХ ДОГОВОРІВ.**

Юридична особа, яка має намір надавати фінансові послуги, зобов'язана звернутися до відповідного органу державного регулювання ринків фінансових послуг протягом тридцяти календарних днів з дати державної реєстрації для включення її до державного реєстру фінансових установ.

У разі якщо відповідно до закону надання певних фінансових послуг потребує ліцензування, фінансова установа має право на здійснення таких послуг лише після отримання відповідних ліцензій (ст.7 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»).

Боржник – набувач послуг чи товарів за первинним договором.

Предметом договору відступлення прав вимоги є право як грошової, так і не грошової (роботи, товари, послуги) вимоги.

Заміна кредитора не допускається у зобов'язаннях, нерозривно пов'язаних з особою кредитора, зокрема у зобов'язаннях про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю (ст. 515 ЦК України).

В свою чергу предметом договору факторингу виступає Лише право грошової вимоги, як такої, строк платежу за якою настав, так і майбутньої грошової вимоги (ст.1078 ЦК України).

Фінансова послуга – це операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, - і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів (ст. 1 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»).

Факторинг є фінансовою послугою (ст. 4 Закону України «Про фінансові послуги та державне

регулювання ринків фінансових послуг»).

Метою договору відступлення прав вимоги є безпосередньо передання права вимоги. В той час як укладення договору факторингу спрямовано на отримання клієнтом фінансування (коштів) за рахунок відступлення права вимоги до боржника.

Право вимоги за договором відступлення прав вимоги може бути передано як за плату, так і безоплатно.

За договором факторингу відступлення права вимоги може відбуватися виключно за плату.

Ціна договору факторингу визначається розміром винагороди фактора за надання клієнтові відповідної послуги. Розмір винагороди факто-

ра може встановлюватись у твердій сумі, у формі відсотків від вартості вимоги, що відступається, у вигляді різниці між номінальною вартістю вимоги, зазначеної у договорі, та її ринковою (дійсною) вартістю.

Договір факторингу спрямований на фінансування однією стороною другої стороною шляхом надання в її розпорядження певної суми грошових коштів. Вказана послуга за договором факторингу надається фактором клієнту за плату, розмір якої визначається договором. При цьому, сама грошова вимога, передана клієнтом фактору, не може розглядатись як плата за надану останнім фінансову послугу.

Плата за договором факторингу може бути у формі різниці між реальною ціною вимоги і ціною, передбаченої в договорі, право вимоги за яким передається.

Якщо відповідно до умов договору факторингу фінансування клієнта здійснюється шляхом купівлі у нього фактором права грошової вимоги, фактор набуває права на всі суми, які він одержить від боржника на виконання вимоги, а клієнт не відповідає перед фактором, якщо одержані ним суми є меншими від суми, сплаченої фактором клієнтові. (ст. 1084 ЦК України)

Договір відступлення прав вимоги вчиняється у такій самій формі, що і правочин, на підставі якого виникло зобов'язання, право вимоги за яким передається новому кредитору (ст. 513 ЦК України).

Договір факторингу укладається виключно в письмовій формі (ст. 6 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»).

Крім викладених вище критеріїв розмежування, Велика Палата Верховного Суду в постанові від 11.09.2018 по справі № 909/968/16 зазначила про те, що якщо право вимоги відступається «за номінальною вартістю» без стягнення фактором додаткової плати, то в цьому випадку відноси-

ФІНАНСОВА ПОСЛУГА – ЦЕ ОПЕРАЦІЇ З ФІНАНСОВИМИ АКТИВАМИ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬСЯ В ІНТЕРЕСАХ ТРЕТІХ ОСІБ ЗА ВЛАСНИЙ РАХУНОК ЧИ ЗА РАХУНОК ЦИХ ОСІБ, А У ВИПАДКАХ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ ЗАКОНОДАВСТВОМ, - І ЗА РАХУНОК ЗАЛУЧЕНИХ ВІД ІНШИХ ОСІБ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ, З МЕТОЮ ОТРИМАННЯ ПРИБУТКУ АБО ЗБЕРЕЖЕННЯ РЕАЛЬНОЇ ВАРТОСТІ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ.

ни факторингу відсутні, а відносини сторін регулюються загальними положеннями про купівлю-продаж з урахуванням норм стосовно заміни кредитора у зобов'язанні (ч. 3 ст. 656 ЦК України).

При цьому ВС резюмував, що факторинг є правочином, який характеризується наступним:

- а) йому притаманний специфічний суб'єктний склад (клієнт - фізична чи юридична особа, яка є суб'єктом підприємницької діяльності, фактор - банк або інша фінансова установа, яка відповідно до закону має право здійснювати фінансові, в тому числі факторингові операції, та боржник - набувач послуг чи товарів за первинним договором);
- б) його предметом може бути лише право грошової вимоги (такої, строк платежу за якою настав, а також майбутньої грошової вимоги);
- в) метою укладення такого договору є отримання клієнтом фі-

нансування (коштів) за рахунок відступлення права вимоги до боржника;

г) за таким договором відступлення права вимоги може відбуватися виключно за плату;

д) його ціна визначається розміром винагороди фактора за надання клієнтові відповідної послуги, і цей розмір може встановлюватись у твердій сумі; у формі відсотків від вартості вимоги, що відступається; у вигляді різниці між номінальною вартістю вимоги, зазначеної у договорі, та її ринковою (дійсною) вартістю тощо;

е) вимоги до форми такого договору визначені у статті 6 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».

Разом з цим, як зазначено у вказаній постанові Великої Палати Верховного Суду, правочин, якому не притаманні перелічені ознаки, є не договором факторингу, а правочином з відступлення права вимоги. **12**

ПРОБЛЕМАТИКА «ПОВЕРНЕННЯ» ВИНАГОРОДИ ВИКОНАВЦЯ:

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Анатолій Василюк
Юрист Femida Legal Association

*Практичні аспекти
«повернення» винагороди
виконавця у випадках повороту
виконання судового рішення*

Поняття «основна винагорода приватного виконавця» та «виконавчий збір» містять як спільні риси, так і відмінності. Перед тим, як перейти до розгляду питання по суті, визначимо ці поняття.

Так, стаття 27 Закону України «Про виконавче провадження» визначає **виконавчий збір** як збір, що справляється на всій території України за примусове виконання рішення органами державної виконавчої служби. Виконавчий збір стягується з боржника до Державного бюджету України.

Стаття 31 ЗУ «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» визначає **винагороду приватного виконавця** як плату приватному виконавцю за вчинення виконавчих дій. Винагорода буває основною та додатковою.

Основна винагорода приватного виконавця залежно від виконавчих дій, що підлягають вчиненню у виконавчому провадженні, та встановлюється у вигляді:

- 1) фіксованої суми – у разі виконання рішення немайнового характеру;
- 2) відсотка суми, що підлягає стягненню, або вартості майна, що підлягає передачі за виконавчим документом.

За погодженням із стягувачем додаткова винагорода приватного виконавця може бути сплачена протягом усього строку здійснення виконавчого провадження повністю або частково.

Основна винагорода приватного виконавця і виконавчий збір мають такі спільні риси:

- обидві категорії є фактично винагородою суб'єкта, що здійснює примусове виконання рішення. І якщо стосовно приватного виконавця цей факт встановлюється на рівні закону, то по відношенню до виконавчого збору це визнається судовою практикою (Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду в Постанові від 15 лютого 2018 року по справі №910/1587/13 прийшов до висновку: *«За своїм призначенням виконавчий збір є своєрідною винагородою державному виконавцю за вчинення заходів примусового виконання рішення, за умови, що такі заходи призвели до виконання рішення»*, аналогічна позиція викладена у постанові Верховного Суду від 11.03.2020 у справі № 2540/3203/18). Звичайно, не увесь розмір стягнутого виконавчого збору надається державному виконавцю. Однак, без сумніву, як виконавчий збір для державного виконавця, так і основна винагорода для приват-

ного виконавця, є економічними чинниками (мотиваторами) їх діяльності.

- неоспорюваним також є той факт, що у відношенні боржника і виконавчий збір, і основна винагорода приватного виконавця є санкцією (стягненням) за невиконання судового рішення, державним інструментом, що покликається мотивувати боржника до добровільного та своєчасного виконання рішення.
- і державний виконавець, і приватний виконавець виносять відповідну постанову про стягнення виконавчого збору / основної винагороди одночасно з постановою про відкриття виконавчого провадження.
- розмір основної винагороди приватного виконавця і виконавчого збору за виконання рішень майнового характеру визначається у однаковому розмірі: 10 % стягнутої суми (яка підлягає примусовому стягненню) суми або вартості майна, що підлягає передачі за виконавчим документом.
- виконавчий збір у розмірі 10 % фактично стягнутої суми або основна винагорода приватного виконавця пропорційно до фактично стягнутої з боржника суми стягуються у третю чергу (крім виконавчих документів про стягнення аліментів), у четверту

чергу стягуються виконавчий збір або основна винагорода за виконавчими документами про стягнення аліментів;

- основна винагорода приватного виконавця стягується в порядку, передбаченому для стягнення виконавчого збору.

Поряд із зазначеним, основна державне регулювання винагороди приватного виконавця та виконавчого збору містять певні незначні відмінності, зокрема:

- розмір основної винагороди приватного виконавця за виконання рішень немайнового характеру встановлюється у розмірі 4-х розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, установленого на 1 січня календарного року (у випадку, коли боржником є фізична особа) і 8-х розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (у випадку, коли боржником є юридична особа). А за примусове виконання рішення немайнового характеру виконавчий збір стягується в розмірі 2-х мінімальних розмірів заробітної плати з боржника - фізичної особи і в розмірі 4-х мінімальних розмірів заробітної плати з боржника - юридичної особи;
- Закон України «Про виконавче провадження» містить випадки, коли виконавчий збір не стягується;
- відповідно до частини 7 статі 27 Закону України «Про виконавче провадження» у разі закінчення виконавчого провадження у зв'язку із скасуванням рішення, що підлягало виконанню, або визнання судом виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню, виконавчий збір не стягується, а стягнутий виконавчий збір підлягає поверненню. Однак чинне законодавство України жодним чином не регулює питання повернення основної винагороди приватного виконавця на випадок повороту виконання судового рішення /

У РАЗІ ЗАКІНЧЕННЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ СКАСУВАННЯМ РІШЕННЯ, ЩО ПІДЛЯГАЛО ВИКОНАННЮ, АБО ВИЗНАННЯ СУДОМ ВИКОНАВЧОГО ДОКУМЕНТА ТАКИМ, ЩО НЕ ПІДЛЯГАЄ ВИКОНАННЮ, ВИКОНАВЧИЙ ЗБІР НЕ СТЯГУЄТЬСЯ, А СТЯГНУТИЙ ВИКОНАВЧИЙ ЗБІР ПІДЛЯГАЄ ПОВЕРНЕННЮ.

скасування рішення, що підлягало виконанню / визнання судом виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню.

Таким чином, виконавчий збір та основна винагорода приватного виконавця є дуже схожими та, навіть, практично ідентичними інститутами у сфері примусового виконання рішень, хоча й містять певні відмінності, зумовлені специфікою регулювання діяльності органів та осіб, що здійснюють примусове виконання рішень. Обидва інститути спрямовані на те, що мотивувати боржника до своєчасного та добровільного виконання рішення до відкриття виконавчого провадження.

Разом з цим, інститут повороту виконання рішення спрямований на поновлення прав особи, порушених виконанням скасованого (зміненого) рішення, та є способом захисту цих прав у разі отримання стягувачем за виконаним та у подальшому скасованим (зміненим) судовим рішенням неналежного, безпідставно стягненого майна (або виконаних дій), оскільки пра-

вова підстава для набуття майна (виконання дій) відпала.

Як уже було зазначено вище, у разі закінчення виконавчого провадження у зв'язку із скасуванням рішення, що підлягало виконанню, або визнання судом виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню, виконавчий збір не стягується, а **стягнутий виконавчий збір підлягає поверненню.**

Однак, значні труднощі виникають у «боржника» у випадку повороту виконання судового рішення, виконаного приватним виконавцем.

ПРИКЛАДИ ІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Ухвала Шевченківського районного суду міста Києва від 23 жовтня 2019 року у справі № 761/22792/17

За рішенням Шевченківського районного суду міста Києва від 31.10.2018 року з ПрАТ «Стархова Група «Ю.БІ.АЙ-КООП» на користь ОСОБА_3 стягнуто 37 608 грн. 68 коп. страхового відшкоду-

вання, 1 500 грн. 00 коп. витрат на правову допомогу та 320 грн. 00 коп. судового збору. Вказане рішення суду заявником було виконано 21 січня 2019 року, що підтверджується платіжним дорученням №2337 від 21 січня 2019 року. Разом з тим, за результатом перегляду вказаного рішення суду у апеляційному порядку 04 квітня 2019 року Київським апеляційним судом було винесено постанову у справі № 761/22792/17, якою рішення Шевченківського районного суду міста Києва від 31 жовтня 2018 року в частині задоволення позовних вимог ОСОБА_3 до приватного акціонерного товариства «Страхова Група «Ю.БІ.АЙ-КООП» про стягнення страхового відшкодування та судових витрат - скасовано та ухвалено нове рішення в цій частині, яким у задоволенні позовних вимог ОСОБА_3 до приватного акціонерного товариства «Страхова Група «Ю.БІ.АЙ-КООП» про стягнення страхового відшкодування - відмовлено. Також, внаслідок вказаного рішення заявник поніс додаткові витрати у зв'язку із відповідним виконавчим провадженням за номером ВП № 58027940, а саме: приватним виконавцем виконавчого округу міста Києва, Білан Світланою Володимирівною, відповідно до постанови про стягнення з боржника основної винагороди від 09.01.2019 з заявника було стягнуто 3942,87 грн основної винагороди та згідно з постановою про стягнення з боржника витрат виконавчого провадження від 09.01.2019 з ПрАТ «Страхова група «Ю.БІ.АЙ-КООП» було стягнуто 161.44 грн., а всього 4104,31 грн.

Тому заявник просив суд допустити поворот виконання рішення Шевченківського районного суду міста Києва від 31.10.2018 року у справі №761/22792/17 за позовом ОСОБА_3 до ПрАТ «Стархова група «Ю.БІ.А-КООП» та ОСОБА_4 про стягнення страхового відшкодування. В порядку повороту виконання стягнути ОСОБА_3 на користь ПрАТ «Стархова група

«Ю.БІ.А-КООП» грошові кошти у розмірі 39 428 грн. 68 коп. безпідставно стягнутих за рішенням Шевченківського районного суду міста Києва від 31.10.2018 року. Додатково до раніше поданої заяви про поворот виконання рішення суду від 16.04.2019, в порядку повороту виконання стягнути з приватного виконавця виконавчого округу м. Києва, Білан Світлани Володимирівни, на користь Приватного акціонерного товариства Страхова Група «Ю.БІ.АЙ-КООП» грошові кошти у розмірі 3942,87 грн. основної винагороди та 161,44 грн. витрат виконавчого провадження, а всього разом стягнути - 4104,31 грн.

Суд ухвалив:

Заяву Приватного акціонерного товариства «Страхова Група «Ю.БІ.АЙ-КООП», заінтересовані особи: ОСОБА_3, ОСОБА_4, приватний виконавець виконавчого округу міста Києва Білан Світлана Володимирівна про поворот виконання рішення суду - задовольнити частково.

Допустити поворот виконання рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 31.10.2018 року у цивільній справі №761/22792/17 за позовом ОСОБА_3 до Приватного акціонерного товариства «Страхова Група «Ю.БІ.АЙ-КООП», ОСОБА_4 про відшкодування завданих збитків.

В порядку повороту виконання рішення суду стягнути з ОСОБА_3 на користь Приватного акціонерного товариства «Страхова Група «Ю.БІ.АЙ-КООП» грошові кошти у розмірі 39 428,68 грн.

В задоволенні іншої частини вимог заяви – відмовити.

Отже, суд відмовив заявнику стягнути на його користь в порядку повороту виконання з приватного виконавця грошові кошти основної винагороди витрат виконавчого провадження, мотивуючи своє рішення наступним.

Даючи юридичну оцінку поясненням та наданим по справі доку-

зам, враховуючи те, що постанови приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Білан Світлани Володимирівни у виконавчому провадженні №5802940 у встановленому порядку не оскаржувались, є чинними, а вимоги ст. 27 Закону України «Про виконавче провадження» передбачають повернення судового збору з державного бюджету України, а не винагороди приватного виконавця з рахунку приватного виконавця, а тому відсутні підстави для задоволення вимог заяви в частині стягнення коштів з приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Білан Світлани Володимирівни.

Ухвала Ленінського районного суду міста Миколаєва від 05 грудня 2018 року у справі №489/3335/17

Рішенням Ленінського районного суду м. Миколаєва з заявника стягнуто заборгованість у розмірі 16838 грн. 66 коп., яка складається з заборгованості по сплаті житлово-комунальних послуг за період з 01.04.2014 року по 31.05.2017 рік у розмірі 13172 грн. 63 коп., 3% річних у розмірі 550 грн. 75 коп., інфляційних витрат у розмірі 3115 грн. 28 коп. Не погоджуючись з даним рішенням, він подав апеляційну скаргу, яку 31

жовтня 2018 року Миколаївський апеляційний суд задовольнив частково, та рішення Ленінського районного суду м. Миколаєва від 26 червня 2018 року змінив, стягнувши з нього заборгованість за житлово-комунальні послуги за період з 01.04.2014 року до 31.05.2017 року у сумі 6366,53 грн., інфляційні втрати у сумі 1148,33 грн., 3% річних у сумі 200,84 грн., а всього 7715,70 грн. та судовий збір у сумі 736 грн. Однак 10.09.2018 р. приватним виконавцем винесено постанову про закінчення виконавчого провадження в зв'язку із повним виконанням судового рішення.

Заявник просив в порядку повороту виконання рішення Ленінського районного суду міста ОСОБА_1 від 26.06.2018 р. по справі № 489/3335/17, стягнути з Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Сонячний-2010» на користь ОСОБА_3 безпідставно стягнуту суму в розмірі 18438 грн.66 коп. (стягнута сума боргу та судового збору) на підставі виконавчого листа № 2/489/371/18, виданого 27.07.2018р. та в порядку повороту виконання рішення Ленінського районного суду міста ОСОБА_1 від 26.06.2018р. по справі № 489/3335/17, стягнути з приватного виконавця ОСОБА_4 на користь

В ПОРЯДКУ ПОВОРОТУ ВИКОНАННЯ СТЯГНУТИ З ПРИВАТНОГО ВИКОНАВЦЯ ВИКОНАВЧОГО ОКРУГУ М. КИЄВА, БІЛАН СВІТЛАНИ ВОЛОДИМИРІВНИ, НА КОРИСТЬ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА СТРАХОВА ГРУПА «Ю.БІ.АЙ-КООП» ГРОШОВІ КОШТИ У РОЗМІРІ 3942,87 ГРН. ОСНОВНОЇ ВИНАГОРОДИ ТА 161,44 ГРН. ВИТРАТ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ, А ВСЬОГО РАЗОМ СТЯГНУТИ - 4104,31 ГРН.

ЗГІДНО СТ.444 ЦПК ПОВОРОТ ВИКОНАННЯ
РІШЕННЯ СУДУ МОЖЛИВИЙ ЛИШЕ МІЖ СТЯГУ-
ВАЧЕМ І БОРЖНИКОМ, ЯКІ І ЗАЛУЧАЮТЬСЯ ДО
РОЗГЛЯДУ ЦЬОГО ПИТАННЯ.

НІ СУД ПЕРШОЇ, НІ СУД АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ
ПО ДАНІЙ СПРАВІ НЕ ПРИЙМАЛИ РІШЕНЬ ПРО
ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ПРИВАТНОГО ВИКОНАВ-
ЦЯ ДОВГАНЬ В.В., ЯКА НЕ БУЛА СТОРОНОЮ
У ЦЬОМУ СПОРІ.

ОСОБА_3 (ПІН НОМЕР_1) безпідставно стягнута сума основної винагороди приватного виконавця в розмірі 1843 грн.87 коп., що були стягнуті в порядку примусового виконання виконавчого листа № 2/489/371/18, виданого 27.07.2018р.

Суд ухвалив:

Заяву ОСОБА_3 про поворот виконання рішення суду по цивільній справі за позовом Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Сонячний-2010» до ОСОБА_3, третя особа товариство з обмеженою відповідальністю «Сонячний-ЖЕК» про стягнення заборгованості з урахуванням індексу інфляції та трьох відсотків річних задовольнити.

В порядку повороту виконання рішення Ленінського районного суду міста ОСОБА_1 від 26.06.2018 р. по справі №489/3335/17, стягнути з Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Сонячний-2010», код ЄДРПОУ 36954649, місцезнаходження 54015; м. Миколаїв, вул. Мостобудівників, 17, на користь ОСОБА_3 (РНКПП НОМЕР_1) безпідставно стягнуту суму в розмірі 18438 грн. 66 коп. (стягнута сума боргу та судово-

го збору) на підставі виконавчого листа № 2/489/371/18, виданого 27.07.2018 р.

В порядку повороту виконання рішення Ленінського районного суду міста ОСОБА_1 від 26.06.2018 р. по справі №489/3335/17, стягнути з приватного виконавця ОСОБА_4 (номер посвідчення 0063; адреса: 54030, Миколаївська обл., Миколаїв, вулиця Нікольська 19, офіс 4, на користь ОСОБА_3 (РНКПП НОМЕР_1) безпідставно стягнуту суму основної винагороди приватного виконавця в розмірі 1843 грн.87 коп., що були стягнуті в порядку примусового виконання виконавчого листа №2/489/371/18, виданого 27.07.2018 р..

Отже, суд першої інстанції заявнику задовольнив заяву про поворот виконання та стягнення на користь заявника в порядку повороту виконання з приватного виконавця грошові кошти основної винагороди, мотивуючи своє рішення посиланням на статтю 444 ЦПК України.

Відповідно до постанови Миколаївського апеляційного суду від 16 січня 2019р. у справі №489/3335/17 суд постановив:

Апеляційну скаргу Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Сонячний-2010» задовольнити частково.

Ухвалу Ленінського районного суду м. Миколаєва від 05 грудня 2018р. в частині вимог заяви про поворот виконання рішення суду щодо Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Сонячний-2010» змінити стягнувши з останнього на користь ОСОБА_5 6366,53 грн. заборгованості за житлово-комунальні послуги, 1148,33 грн. інфляційних втрат, 200,84 грн. 3% річних та 736 грн. судового збору.

Цю ж ухвалу в частині вимог заяви про поворот виконання рішення суду щодо приватного виконавця Довгань В.В. скасувати і ухвалити нове рішення про відмову в задоволенні цих вимог.

В іншій частині ухвалу суду залишити без змін.

Своє рішення щодо відмови у задоволенні заяви в частині вимоги про стягнення з приватного виконавця суми основної винагороди в порядку повороту виконання рішення суду апеляційної інстанції мотивував таким:

Також не можна погодитись з висновком суду в частині проведення повороту виконання щодо приватного виконавця.

Згідно ст.444 ЦПК поворот виконання рішення суду можливий лише між стягувачем і боржником, які і залучаються до розгляду цього питання.

Ні суд першої, ні суд апеляційної інстанції по даній справі не приймали рішень про права та обов'язки приватного виконавця Довгань В.В., яка не була стороною у цьому спорі.

Таким чином, стягнення з приватного виконавця на користь відповідача грошових сум в порядку, передбаченому ст.444 ЦПК є помилковим.

З огляду на вищенаведені мотиви ухвала суду в силу п.4 ч.1 ст.376 ЦПК в частині повороту виконання щодо ОСББ «Сонячний-2010» підлягає зміні, а щодо приватного виконавця Довгань В.В. - скасуванню.

Отже, стягнення з приватного виконавця на користь відповідача грошових сум основної винагороди в порядку повороту виконання рішення не є можливим.

Не вдається заявнику (боржнику) стягнути з приватного виконавця основну винагороду і на підставі статті 1212 ЦК України як безпідставно набутих коштів.

Верховний Суд у постанові від 05 лютого 2020 року у справі № 201/8493/18 виклав свою позицію таким чином:

Враховуючи наведене, суд першої інстанції дійшов правильного висновку про відсутність право-

вих підстав для застосування статті 1212 ЦК України до спірних правовідносин, які виникли у зв'язку з безпідставним, на думку позивача, стягненням основної винагороди приватного виконавця, які не можуть вважатися безпідставно набутими коштами у розумінні статті 1212 ЦК України, а є витратами виконавчого провадження.

Частиною другою статті 74 Закону України «Про виконавче провадження» передбачено, що рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання рішень інших органів (посадових осіб), у тому числі постанов державного виконавця про стягнення виконавчого збору, постанов приватного виконавця про стягнення основної винагороди, витрат виконавчого провадження та штрафів, можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та

особами до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом.

З наведених норм права вбачається, що Законом України «Про виконавче провадження» встановлено спеціальний порядок судового оскарження рішення, дії чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця щодо стягнення виконавчого збору та/або витрат на проведення виконавчих дій, згідно з яким відповідні спори відносяться до юрисдикції адміністративних судів та підлягають розгляду за правилами адміністративного судочинства.

Аналогічна правова позиція викладена в постанові Великої Палати Верховного Суду від 08 червня 2018 року у справі №921/16/14-г/15.

Можна стверджувати, що законодавець у даному питанні зайняв досить не послідовну позицію. Адже **принциповою різницею між інститутами виконавчого збору та основної винагороди приватного виконавця фактично є лише суб'єкт**, який вживає заходи з метою примусового виконання рішення (державний чи приватний виконавець).

Непослідовність законодавця полягає у тому, що у разі, коли примусове виконання рішення здійснює державний виконавець, скасування рішення, яке підлягало виконанню або визнання документа таким, що не підлягає виконанню, є підставою не стягувати або повернути стягнутий виконавчий збір, а у разі, коли виконання рішення здійснює приватний виконавець, скасування рішення, яке підлягало виконанню або визнання документа таким, що не підлягає виконанню, не є підставою не стягувати або повернути стягнуту основну винагороду приватного виконавця.

Таким чином, «боржника», який фактично таким не є, і рішення, по відношенню до якого виконується приватним виконавцем, поставлено в **нерівні умови**, у порівнянні з «боржником», рішення по відношенню до якого виконувалося державним виконавцем.

У такому разі «боржник», рішення відносно якого виконувалося приватним виконавцем, змушений не лише доводити в судовому порядку протиправність виконуваного рішення, а й після доведення його протиправності шукати способи та нести витрати з метою повернення стягнутої з нього основної винагороди виконавця (наприклад, подавати позов про відшкодування завданих збитків позивачем).

Збалансованості регулювання можна було би досягти за рахунок страхової виплати за договором страхування цивільно-правової відповідальності приватного виконавця. Однак, відповідно до

частини 1 статті 24 ЗУ «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», приватний виконавець зобов'язаний до початку здійснення діяльності **застрахувати свою цивільно-правову відповідальність перед третіми особами**. І хоча де-факто особа, щодо якої здійснювалося примусове виконання рішення, є третьою особою (особою, яка фактично не має заборгованості перед стягувачем), де-юре ця особа в даному виконавчому провадженні є боржником. Відтак, вказана колізія не може бути вирішена інакше, як за належного врегулювання питання на законодавчому рівні таким чином:

У разі закінчення виконавчого провадження у зв'язку із скасуванням рішення, що підлягало виконанню, або визнання судом виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню, основна винагорода приватного виконавця не стягується, а стягнута основна винагорода приватного виконавця підлягає поверненню за рахунок страхової виплати за договором страхування цивільно-правової відповідальності приватного виконавця перед третіми особами.

А поки законодавець не вирішить описану проблему, особа, щодо якої примусово виконує рішення приватний виконавець, навіть після того як доведе протиправність виконуваного рішення, що зумовить його скасування, вимушена вживати додаткових заходів, спрямованих на повернення стягнутою з неї основної винагороди.

Така ситуація, безумовно, свідчить про порушення принципів верховенства права, справедливості та рівності. Адже в такому разі навіть після доведення протиправності виконуваного рішення «боржник» ще повинен вживати заходів щодо стягнення завданих йому збитків виконанням такого протиправного рішення. **■**

НЕПОСЛІДОВНІСТЬ ЗАКОНОДАВЦЯ ПОЛЯГАЄ У ТОМУ, ЩО У РАЗІ, КОЛИ ПРИМУСОВЕ ВИКОНАННЯ РІШЕННЯ ЗДІЙСНЮЄ ДЕРЖАВНИЙ ВИКОНАВЕЦЬ, СКАСУВАННЯ РІШЕННЯ, ЯКЕ ПІДЛЯГАЛО ВИКОНАННЮ АБО ВИЗНАННЯ ДОКУМЕНТА ТАКИМ, ЩО НЕ ПІДЛЯГАЄ ВИКОНАННЮ, Є ПІДСТАВОЮ НЕ СТЯГУВАТИ АБО ПОВЕРНУТИ СТЯГНУТИЙ ВИКОНАВЧИЙ ЗБІР, А У РАЗІ, КОЛИ ВИКОНАННЯ РІШЕННЯ ЗДІЙСНЮЄ ПРИВАТНИЙ ВИКОНАВЕЦЬ, СКАСУВАННЯ РІШЕННЯ, ЯКЕ ПІДЛЯГАЛО ВИКОНАННЮ АБО ВИЗНАННЯ ДОКУМЕНТА ТАКИМ, ЩО НЕ ПІДЛЯГАЄ ВИКОНАННЮ, НЕ Є ПІДСТАВОЮ НЕ СТЯГУВАТИ АБО ПОВЕРНУТИ СТЯГНУТУ ОСНОВНУ ВИНАГОРОДУ ПРИВАТНОГО ВИКОНАВЦЯ.

ПРАВО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

ДОМІНУВАТИМЕ І ПІСЛЯ ВІДКРИТТЯ РИНКУ ЗЕМЛІ

Елліна Юрченко

к.ю.н., координатор земельного комітету Асоціації «Український клуб аграрного бізнесу»

Монографію «Право сільськогосподарського землекористування в Україні: теоретичні та практичні аспекти» я написала на основі дисертаційного дослідження та отриманого практичного досвіду під час роботи юристом аграрних компаніях.

В процесі практичної роботи я зрозуміла, що в земельному законодавстві не просто є купа прогалин, а існує велика прірва між теорією та фактичними земельними відносинами, які виникають між

суб'єктами. При тому, що сільськогосподарські землекористувачі не мають наміру порушувати земельне законодавство, вони вимушені вдаватися до юридичних конструкцій, які прямо не передбачені нормами права. Так, вони не мають можливості набути земельні ділянки сільськогосподарського призначення у користування на короткий період або обмінятися правами користування земельними ділянками (саме правами користування, а не земельними ділянками), купити права оренди, емфітевзису, консолідувати сільськогосподарські угіддя відповідно до норм земельного законодавства.

У зв'язку з цим сільськогосподарські землекористувачі мають додаткові ризики визнання їх угод недійсними чи удаваними, порушені права за такими угодами не можна захистити в суді.

Знаючи всі ці проблеми, вважаю, що варто удосконалити земельне законодавство. Зокрема, запровадити право короткострокового

сільськогосподарського землекористування, купівлі-продажу прав оренди землі та емфітевзису, а також інших положень задля розвитку ринку права сільськогосподарського землекористування.

Як лобіст земельної реформи, я розумію, що другою хвилею реформування земельних відносин буде розвиток ринку права сільськогосподарського землекористування, де і потребуватимуть свого законодавчого закріплення запропоновані у монографії положення. За умови досить обмеженого ринку купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення, основними способами набуття прав на землю залишаться права оренди, суборенди, емфітевзису та постійного користування.

Також в монографії містяться практичні поради, які будуть корисними для юристів і аграріїв. Всі ці положення були сприйняті у наукових колах та серед фермерів, котрі є основними користувачами сільськогосподарських земель. **F**

– Сьогодні Чинадіївський замок – єдина історична пам'ятка, взята в концесію у держави. Як виникла ідея такого проєкту?

– Ідея виникла у 1999 році під час організації мною першого міжнародного пленеру художників «Калган 99». Пленер проходив у санаторії «Синяк», і саме тоді постало питання: чому ми, митці, котрі несемо культуру, маємо тинятись по санаторіях, коли справжні центри культури – замки і палаци – стоять порожні і занедбані? Ми спробували щось змінити в цій неправдивості, тому і взяли в оренду замок, щоб створити в ньому культурно-мистецький центр.

– Відомо, що до вашого звернення будівля, як і територія, належала автобазі. Який шлях ви пройшли до того, як стати орендарем Сент Міклошу? Скільки часу це зайняло?

– Будівля та 10 гектарів охоронної зони №Н-183 – у підпорядкуванні Міністерства культури України (в той час належало до відділу архітектури ОДА). Спочатку було клопотання до селищної ради, районної адміністрації. На цьому етапі особливих проблем з підписами не було – ніхто не переймався, тому що просто не вірили, що я зможу довести справу до кінця.

Коли уже справа з підписами потрапила у облдержадміністрацію (а тоді замки належали до Укрдержбу-

ВЗЯТИ ЗАМОК В ОРЕНДУ: ТРУДНОЩІ КОНЦЕСІЇ

ду) – там уже була справа інша. Відділ архітектури прискіпливо перевіряв, навіщо це мені потрібно. Виникла парадоксальна ситуація – не було закону, який би дозволяв, і не було закону, який би забороняв це робити.

Аналогів в Україні не було, тому йшли довгі консультації з Києвом і Львовом. Дуже допоміг Іван Могитич, заслужений архітектор України із Укрзахідреставрації. Він запропонував зробити типовий договір оренди, завдяки якому ми сюди і потрапили. По суті, він не дуже був правочинним. Договір на п'ятнадцять років з правом пролонгації.

Загалом на оформлення документів пішло 2 роки. А вже у 2005-му, коли Президент Ющенко підписав Закон про охорону культурної спад-

щини, ми уклали новий охоронний договір, – на 49 років. Відповідно, нам видали справжні державні документи на оренду замку.

– 3 якими труднощами ви зіштовхнулись при оформленні документів?

– По-перше, на той час не було закону, який би чітко регулював правові відносини у такого роду договірних зобов'язаннях. Отже, брати на себе відповідальності чиновники не горіли бажанням – це дуже затягувало саму процедуру.

По-друге (і це основне), була недовіра та непорозуміння, а також підозра у використанні ситуації для власного збагачення. У Чинадійові мене сприймали просто жажливо – вважали, що я мільйонер-олігарх, який зараз буде все руйнувати. Але

згодом всі заспокоїлись – вони побачили, як я сам живу і працюю.

– Скільки коштів вкладено реставрацію, яких партнерів ви залучаєте?

– Де-юре замком опікується громадське об'єднання «Калган-А», до складу якого входять художники і краєзнавці. Ми проводили не реставрацію, а консервацію і необхідний санітарний ремонт. Адже протягом століть змінювалися хазяї – в результаті, наприклад, маємо тільки вікна чотирьох періодів і двері – п'яти, то який з них реставрувати?

Я митець, грошей ніколи не рахував, але вклали дуже багато. Першу фінансову допомогу вдалося знайти не в Україні – один мільйон форинтів надало Міністерство культурної спадщини Угорщини. Ми продали немало картин, кошти за котрі вклали в замок. Співпрацювали з угорським Міністерством охорони культурних пам'яток, отримали численні благодійні внески від приватних осіб.

– Як розвиток туристичної галузі села Чинадійово вплинув на місцевий бюджет, робочі місця та розвиток інфраструктури?

– Можна сказати сміливо – селище ожило. Тепер його знають не тільки в Україні, але і в багатьох інших країнах. Це помітно вплинуло на інфраструктуру селища: нова дорога, сучасні магазини, ресторани та кафе, готелі. Селяни отримали нові робочі місця: будівельні професії у нас затребувані, тому людям не треба виїздити за кордон в пошуках роботи.

– Чому ваш приклад не є наслідуванням?

– Це дуже складне питання... Відповісти просто на нього неможливо. По сьогоднішній день ніхто не дав відповіді, для чого потрібно відновлювати замки та палаці. Для туризму? Не варто! Для бізнесу? Гріх. Звідси усі проблеми, з цього треба починати.

*Р. С. Наступного року команда пана Йосипа планує взяти в оренду Довжанський замок, а потім ще два. Як каже сам митець, ця «хвороба» вже невиліковна. **F***

Адвокатська практика
Супровід бізнесу

Semenova &
partners

---

law firm

Kharkiv
Riga

semenova-partners.com.ua

+380 50 9035294

ЧИТАЙТЕ НАС В ІНТЕРНЕТІ

The screenshot displays the website's layout with the following elements:

- Header:** Date (Tuesday, 12.05.2020), navigation links (Про Femida.ua, Команда, Партнери, Реклама), and social media icons.
- Logo:** Femida.ua with a red and black emblem.
- Navigation:** МЕНЮ (NOVINY, BIZNES, SUSPISTVO, PUBLIKACII, INTERVJU, DUMKA EKSPERTA, FOTOVIDEOGALERIA, ZHURNAL).
- Main News:** Two large articles with images: "До київського суду надійшов позов проти Китаю щодо поширення COVID-19" and "Судова практика: Відсутність посвідчення водія не позбавляє відповідальності за порушення ПДР".
- Business Section:** "В Україні з'являється перший комерційний порт" and "Підприємці зможуть брати кредити ЄБРР в Україні".
- Interviews:** "Бізнесу не варто розраховувати на легке отримання пільгового", "Які б думки не були вчепері, прокидається треба на позитиві", "Слушно було б зробити видену дозвілних документів платною".
- Advertisement:** "БОРЖНИК VS СТЯГУВАЧ: проблеми власників стягують 'неможливе'".
- Editorial Board:** "КОПИЛКА РЕДАКТОРА" featuring Олена Ходос.
- Magazine Section:** "ДАЙДЖЕСТ FEMIDA.UA: Правові новини для бізнесу" (№2/2020 (березень-квітень)) and "ОЛЬГА ДРАЧЕВСЬКА" (№3-4 (17-18)/2019).
- Footer:** "WWW.FEMIDA.UA" and a search icon.

WWW.FEMIDA.UA

